

Keynes a l'horitzó

Des dels anys vuitanta s'ha produït un canvi d'hegemonia en matèria socioeconòmica. Les tres dècades anteriors van ser protagonitzades per l'èxit de la socialdemocràcia, els estats de benestar i les polítiques econòmiques redistributives anomenades *keynesianes*, a vegades allunyades del que deia Keynes (1883-1946) –per exemple quan insistia que els presupostos han de ser equilibrats–. Es tracta de polítiques que, en termes generals, van mantenir també els governs de centredreta quan arribaven al poder.

Per contra, en les darreres quatre dècades s'ha anat imposant una visió socioeconòmica conservadora, també compartida bàsicament pels partits de centreesquerra. En aquest període, Keynes va passar de ser considerat una estrella rutilant en el front de les solucions a ser presentat com l'origen dels problemes del capitalisme. L'escola de Chicago i el consens de Washington (1989) van passar a ocupar els papers protagonistes, tant als governs com a les universitats.

La crisi econòmica i financera iniciada l'any 2007 va agafar els experts per sorpresa. En els anys anteriors, bona part dels actors econòmics van confondre la incertesa de futur amb l'assumpció del risc, pressuposant que aquest últim podia calcular-se "racionalment". Les polítiques de desregulació impulsades als anys noranta (presidència Clinton) es van revelar nefastes. En el moment de proposar solucions a la crisi, diversos premis Nobel d'Economia han recomanat mesures no només diferents, sinó contradictòries. Desconcert.

En aquest context, el pensament de Keynes ha quedat reivindicat com a mínim parcialment. L'economista britànic ens venia a dir que cal que els especialistes analitzin sempre les tensions entre la llibertat individual, l'eficiència econòmica i la justícia social, i que, a més, siguin sensibles als canvis fàctics del món empíric. Aquests tres components són tots convenients, però presenten sovint incompatibilitats entre si.

D'una manera que pot sorprendre els amants de veure el món en els termes

binaris del tipus dreta-esquerra, conservador-progressista, etcètera, el capitalisme és vist per Keynes com un sistema alhora immoral i ineficient. Però augura que cal salvar-lo, ja que les alternatives són encara menys atractives.

Keynes no era un socialista, sinó un liberal reformista impulsat per una actitud moral de fons a favor d'un benestar

GORDON ANTHONY / GETTY

Jutjava immoral i ineficient el capitalisme, però creia que calia salvar-lo perquè les alternatives són encara menys atractives

que permetés als individus viure vides dignes. En les seves anàlisis hi ha una actitud ètica inherent. Cal combatre no només la inflació, l'atur i la pobresa, sinó també les desigualtats. Hi ha bastants factors no econòmics, ens diu Keynes, que influeixen l'economia, així com variables polítiques i psicològiques bastant incontrolables que fan difícils els càlculs sobre els "costos racionals" dels escenaris de futur. Matematitzar resulta sovint útil, però les complexes realitats huma-

nes no són mai del tot matematitzables.

Avui Keynes passa per ser més d'esquerres del que probablement era, per la senzilla raó que moltes vegades els morts acostumen a ser col·locats més a l'esquerra que els seus correligionaris vius... potser perquè la vida presenta components que són inequívocament de dretes (en l'àmbit de la socialdemocràcia alemanya li va passar una cosa semblant a Eduard Bernstein a començaments del segle XX). La projecció de les concepcions de Keynes caldria veure-la avui en l'àmbit internacional, sortint del marc estatal de la seva *Teoria general de l'ocupació, l'interès i el diner* (1936).

La veritat és que els humans no entenen gaire bé el complicat món interconnectat que hem creat a través de la creació del diner, el comerç, la banca, les inversions transnacionals, etcètera. Alan Greenspan, antic president de la Reserva Federal dels Estats Units, afirmava que "el mercat és massa complex perquè el puguem entendre". Tot un avís per als economistes acadèmics obsessiats amb la racionalitat, un perfil que Keynes no va tenir mai (sobre aquests temes, recomano un llibre recent escrit amb rigor i estil divulgatiu: Miquel Rubirola, *Keynesianismos*, Tibidabo Edicions, 2017).

Malgrat la forta incidència social de la crisi econòmica i financera actual, no hi ha garanties que no es torni a repetir properament i per causes semblants. Si a la manca de certeses sobre el nostre coneixement de les realitats socioeconòmiques hi juxtaposem la reiterada incapacitat de calcular costos, les conseqüències pràctiques de les decisions polítiques, la diversitat de contextos empírics i un inevitable pluralisme sobre, per exemple, quines desigualtats poden considerar-se justes o legítimes –hi ha diferents teories de la justícia socioeconòmica–, ens adonarem de les dificultats que té pretendre estar molt segurs de les nostres idees. Bertrand Russell ho expressava així: "Si algú està segur del que sigui, sens dubte està equivocat, ja que no hi ha res mereixedor d'una certesa absoluta i tots hauríem de considerar la possibilitat d'afegir un cert element de dubte i ser capaços d'actuar enèrgicament malgrat aquest dubte".●